

A Szovjet Kultúra és Tudomány Háza és könyvtára

Vilma Kuvenyova–
Valentina Prohorova

Magyarország és Oroszország kulturális kapcsolatai sok évszázados múltra tekintenek vissza. Intenzitásuk ugyan a mindenkori körülmények szerint alakult, ám soha nem szakadtak meg, bizonyítva azt a régi igazságot, hogy a népek közötti legrövidebb út a kultúra, a művészet.

A Budapesten 1973-ban megnyitott *Szovjet Kultúra és Tudomány Háza* a mai szovjet-magyar kulturális kapcsolatok egyik láncszeme. Az elmúlt években a magyar közönség Oroszország, Ukrajna, Grúzia, Örményország és Észtország hívatásos és amatőr képző- és iparművészetével találkozhatott kiállítótermeinkben. Magyar partnereinkkel közös szervezésben olyan világhírű zeneművészek alkotásai szólaltak meg falaink között, mint *Csajkovszkij*, *Sosztakovics*, *Prokofjev*, *Mozart*, *Bartók* és *Kodály*, és felcsendültek a mai szovjet és magyar zeneszerzők alkotásai is.

A szovjet demokratizálódási folyamat eredményeképpen olyan műalkotások is bekerültek a kulturális csereáramlatba, amelyeket korábban politikai okokból agyonhallgattak vagy egyszerűen betiltottak. Ez a mi lehetőségeinket is bővítette: bemutathattuk pl. a 20-as-30-as évek szovjet avantgárd festészetét, *Tengiz Abuladze*, *Mihalkov-Koncsalovszkij* és *Tarkovszkij* filmjeit, behatolhattunk *Anna Ahmatova*, *Borisz Paszternak*, *Oszip Mandelstam* és a többi méltatlanul feledésre ítélt író és költő munkásságának igazi mélységeibe.

Az SZTKH tevékenységének fontos területe a szovjet tudomány és technika különböző területeinek bemutatása. Ezek a kiállítások hozzájárulnak a szovjet és magyar vállalatok, tudományos intézmények, cégek üzleti kapcsolatainak fejlődéséhez és a mostanában mindkét országban egyre nagyobb jelentőségű magánvállalkozások kapcsolatfelvételéhez. Ebbe a vonulatba tartozik idén, 1991-ben megrendezett, az „Új energiaforrások”, az „Új anyagok és technológiák”, a „Diagnosztikai és mérőműszerek”, valamint a „Lézertechnika” c. kiállításunk. A látogatók itt megállapodásokat is köthettek a kiállítókkal a látottak magyarországi alkalmazásáról.

A Puskin Orosz Nyelvi Intézet kihelyezett tagozata az orosz nyelv tanulásához és tanításához nyújt segítséget. Noha Magyarországon az orosz már nem kötelező tantárgy, tehát a korábban kevesebben tanulják és tanítják, a szomszéd ország nyelve iránt ideológiai kényszer nélkül is van érdeklődés. Nyelvtanfolyamainkat, amelyek a múltban ingyenesek voltak, ez évtől

kezdve térítés ellenében tudjuk szolgáltatni az Intézet egyre csökkenő költségvetése miatt.

A Ház tevékenységének egyik központja a könyvtár. Állományát kezdettől fogva annak a célnak a szem előtt tartásával fejlesztettük és gyarapítottuk, hogy minél teljesebben és változatosabban mutassa be a Szovjetuniót. Ehhez persze szakmailag jól felkészült, tapasztalt könyvtárosokra is szükség van. Olvasóink nemcsak a kézikönyvtárat használhatják, hanem kölcsönzésre, sőt szükség esetén könyvtárközi kölcsönzésre is módjuk van a Szovjetunió bármely könyvtárából. Az AISZT számítógépes információ rendszerünk segítségével Magyarországról is hozzáférhető a Szovjet Tudományos és Műszaki Információs Központ adatbankjainak mintegy félmillió adata. Az adatbázis a különböző tudományterületekre kiterjedően tartalmazza az utolsó öt év disszertációit és kísérleti fejlesztési beszámolóit. Az információkeresést térítés ellenében szolgáltatjuk, amelyhez 1991 végéig 50%-os kedvezményt kínálunk partnereink számára.

A könyvtárunkban rendszeresen szervezett könyvkiállításokon mutatjuk be új szerzeményeinket, így adunk áttekintést arról, milyen könyvállománnyal rendelkezünk egy-egy szűkebb szakterületről. Esetenként pedig írók, költők, képzőművészek életművét reprezentáljuk e kis bemutatókkal. Magyar partnereink kérésére gyakran rendezünk könyvkiállításokat az ország más könyvtáraiban és egyéb kulturális központokban is. A szovjet *Nauka* és *Energoatomizdat* könyvkiadók anyagából kiállított gyűjteményünket kölcsönadtuk a Műegyetem központi könyvtárának. A szovjet mezőgazdasági könyvkiadás termékeit rendszeresen bemutatjuk a gödöllői Agrártudományi Egyetemen és a debreceni Mezőgazdasági Főiskolán.

Nagy örömünkre szolgál, hogy stabil olvasóközönségünk alakult ki. Ennek 60%-a diák, túlnyomó többségében olyan, aki orosz tagozatos vagy szakos. Ők elsősorban a szépirodalom, az irodalomtörténet és a nyelvtudomány iránt érdeklődnek. További 20%-ot tesz ki a humán értelmiség: középiskolai tanárok, főiskolai és egyetemi oktatók, műfordítók, újságírók, kiadói és folyóiratszerkesztők, rádiósok, tévések, képzőművészek, művészettörténészek. Az olvasóink 10%-a műszaki és mezőgazdasági értelmiségi, és kb. 10%-a nyugdíjas.

Az utóbbi időben példátlanul megnőtt az érdeklődés a szovjet folyóiratok iránt. Ennek az az

oka, hogy az ideológiai korlátozások megszűntével olyan műveket publikálnak, amelyek pár évtizeden át vagy irodalmi illetve családi archívumokban porosodtak, vagy a könyvtárak zárt, csak külön engedéllyel használható állományában. Így mostanság láttak napvilágot *Avercsenko*, *Bulgakov*, *Gumiljev*, *Kljujev*, *Platonov* és sok más író eddig kiadatlan művei.

Ez tükröződik régi partnereink, az *Európa*, a *Magvető*, a *Móra* és más magyar könyvkiadók tevékenységén is, amelyek érdekeltek abban, hogy lefordíttassák és magyarul is kiadják a legizgalmasabb szovjet újdonságokat. Így jutott el a magyar olvasókhöz *Bulgakov* elbeszélésgyűjteménye, *Paszternak* verseskötete, *Oszip Mandelstam* versválogatása, *Zamjatin* Mi c. regénye, *Prisztavkintól* a Félelem völgye, *Nagyezsda Mandelstam* emlékiratai, *Nyina Berberova* Budberg bárónő c. regénye és még számos más mű.

E könyvek megjelenéséhez kapcsolódva számos könyvpremier és irodalmi estet tartottunk, amiben a *Magyar Írók Szövetsége*, a különböző könyvkiadók és az *Országos Idegennyelvű Könyvtár* volt a segítségünkre.

A szovjet folyóiratok olvasottságának, illetve könyvtárunk látogatottságának növekedése valószínűleg összefügg azzal is, hogy a lapok és folyóiratok megrágultak, így a magyar lakosság körében csökkent előfizetésük és vásárlásuk. A szovjet és magyar könyvek, lapok, folyóiratok áremelkedése a könyvtár beszerzéseit is korlátozza, így célszerűnek látszik, hogy az SZKTH összehangolja állományfejlesztését a többi magyar könyvtárakkal.

A tevékenységünkről felvázolt kép teljességéhez az is hozzátartozik, hogy a Szovjet Kultúra és Tudomány Házát egy társadalmi szervezet, a *Szovjet Baráti Társaságok Szövetsége* tartja fenn, amely a nemzetközi kulturális kapcsolatokat a társadalmi szervezetek segítségével kívánja fejleszteni. Munkánkban ezért a magyar társadalom legszélesebb köreire kívánunk támaszkodni. Szorosan együttműködünk a *Nemzetek Házával* és a *Nemzetek Házában* működő *Magyar-Szovjet*, *Magyar-Észt* és *Magyar-Ukrán Baráti Társasággal*, az *Arménia Társasággal*, a *Szent-Györgyi Albert Alapítvánnyal*, az *Új Dimenziók Alapítvánnyal*, számos tudományos társasággal, kulturális és tájékoztatási központtal és magyar művészeti szövetséggel, így jobban ki tudjuk elégíteni az érdeklődők információigényét a Szovjetunióval kapcsolatban.

Nem kétséges, hogy a két ország gazdasági, társadalmi és politikai változásai nemcsak munkánk tartalmára gyakorolnak hatást. Pénzügyi nehézségekbe ütközik a kulturális delegációk küldése és fogadása. A Szovjet Baráti Társaságok Szövetsége által biztosított költségvetési keretünket sokkal ésszerűbben kell beosztanunk,

és nagyobb gondot kell fordítanunk rendezvényeink minőségére.

Az általános emberi értékekre orientálódunk, nyíltságra, a vélemények pluralizmusára törekszünk. Úgy gondoljuk, ezek a kritériumok lehetővé teszik, hogy a híd szerepét töltsük be népeink kulturális cseréjében és integrációjában.

A MAGYAR FOLYÓIRATOK előkelő helyezést értek el a Nemzetközi ISDS Központ nyilvántartásában. 1991. jan. 1-ig csupán 10 ország ISDS-központja jelentett 10 000-nél több időszak kiadványt, a magyar Központ a 9. helyet foglalja el közöttük a maga 10 176 adatával, a kis országok közül csak Svédország előzi meg. 10 000 adat alatt marad az olasz és a spanyol Központ, néhány nyugat- és észak-európai kis ország s valamennyi kelet-európai ország nemzeti Központja. — Az időszak kiadványok nyelve szerint a nyolcadik a sorban a 8372 magyar nyelvű kiadvány; az angolszász országok anyanyelvi anyaga itt egyetlen tételt alkot, viszont a holland és a spanyol nyelvűek (az anyaországon kívül megjelenő kiadványok révén) megelőzik a magyarokat. (News from ISDS, 1991. ápr.)

A POP- ÉS ROCKZENE KÖNYVTÁRI TERJESZTÉSÉRE új lehetőséget nyújt a kompakt lemez, mivel ez szinte elnyúlhatatlan, míg a hagyományos lemezek a kölcsönzési forgalomban hamar tönkremennek — állapították meg a baden-würtembergi könyvtárosok értekezletén. (DBI-Pressespiegel, 1991. márc.)